

Закордонне українство в Казахстані: історія та сучасність. (До року України в Казахстані)

*Мазука Людмила Іванівна,
кандидат історичних наук*

Постановка проблеми.

З метою активізації співробітництва, зміцнення зв'язків між Україною та Республікою Казахстан в економічній, науково-технічній і гуманітарній сферах, згідно з Указом Президента України № 68/2008 від 30 січня 2008 року поточний рік проголошено Роком України в Казахстані.

Офіційний візит Президента Республіки Казахстан Н. А. Назарбаєва в Україну в 2007 році, коли було проголошено Рік Казахстану в Україні відкрив новий етап розвитку відносин між нашими країнами. Під час візиту був підписаний План дій Україна–Казахстан на 2007–2008 рр., який є, по суті, «Дорожньою картою» поглиблення відносин між двома країнами. Цей План закріпив двосторонні домовленості відносно подальшого розвитку співробітництва України і Казахстану в транспортному секторі, паливно-енергетичній, агропромисловій, аерокосмічній, науковій і військово-технічній сферах.

Будучи великим імпортером вуглеводневої сировини і володіючи значним потенціалом

• В статті аналізуються історія та сучасний стан українців Казахстану. Називаються причини переселення, основні еміграційні потоки. На основі статистичних даних відслідковується динаміка чисельності українців Казахстану та їх вплив на соціально-економічний, політичний, культурний розвиток обох країн. Аналізується державна політика України та Казахстану, визначаються пріоритетні завдання державних і громадських установ обох країн у сфері забезпечення національно-культурного відродження закордонного українства, збереження його ідентичності.

Ключові слова: Казахстан, закордонне українство, переселення, населення, мова, національно-культурне відродження.

• В статье анализируются история и современное состояние украинцев Казахстана. Называются причины переселения, основные эмиграционные потоки. На основе статистических данных отслеживается динамика численности украинцев Казахстана и их влияние на социально-экономическое, политическое, культурное развитие обеих стран. Анализируется государственная политика Украины и Казахстана, определяются приоритетные задачи государственных и общественных организаций обеих стран в области обеспечения национально-культурного возрождения зарубежных украинцев, сохранения их идентичности.

Ключевые слова: Казахстан, зарубежные украинцы, переселение, население, язык, национально-культурное возрождение.

• The article deals with the analysis of the history and the present condition of the Ukrainians in Kazakhstan. The reasons of the migration and the main migration flows are mentioned. The author traces the dynamics of the number of the Ukrainians in Kazakhstan and their influence on the socio-economic, political and cultural development of the both countries. The state policy of Ukraine and Kazakhstan is analysed and the priority tasks of the state and public establishments of the both countries in the sphere of the ensuring of the national-cultural revival of the overseas Ukrainians and the retention of their identity are indicated.

Key words: Kazakhstan, overseas Ukrainians, migration, population, language, national-cultural revival.

виробництва нафтогазового обладнання, Україна виявляє довгострокову цікавість до розробок родовищ у басейні Каспійського моря, маршрутів їхнього транспортування й постачання. Пріоритетне значення має спільна участь України й Казахстану у створенні міжнародних нафто- й газотранспортних коридорів, насамперед, розвиток нафтопровідної системи «Одеса – Броди – Плоцк».

Не втрачає своєї актуальності й питання участі казахстанських компаній у використанні морських портів у Чорному морі. Передбачається, що активізація співробітництва Республіки Казахстан і України у сфері транспортування вантажів морем, залізницею і автотранспортом значно розширить географію торговельних шляхів із Азії в Європу.

Створення спільних підприємств із перспективою виходу на європейські та азіатські ринки, ефективне використання транзитних можливостей, пошук безпечної з погляду міжнародної торгівлі моделі енергетичного співробітництва, розвиток туризму, навчання молодих кадрів – це далеко не повний перелік напрямів міждержавної взаємодії.

Результатом активізації економічної взаємодії стала позитивна динаміка показників взаємної торгівлі. Зовнішньоторговельний обіг між Республікою Казахстан і Україною за підсумками 10 місяців 2007 року становив \$2,53 млрд (2,6 % у загальному об'ємі зовнішньоторговельного обігу Республіки Казахстан). Казахстан займає сьому сходинку серед торговельних партнерів України у світі. Імпорт товарів з України виріс у 1,8 рази і становив \$1,18 млрд. Відповідно експорт товарів із Казахстану до України виріс у 1,8 рази і становив \$1,35 млрд.

Але для України Казахстан цікавий не лише з економічної точки зору.

Досить активно розвивається співробітництво в культурно-гуманітарній сфері. Його головними напрямками залишаються освіта, наука, культура, туризм і спорт; поглиблення регіональних зв'язків; сприяння українській діаспорі Казахстану і казахстанській в Україні в задоволенні їхніх культурних потреб, підтримці їхніх зв'язків з етнічною Батьківщиною.

Українці Казахстану – важливий демографічний, інтелектуальний і соціально-культурний ресурс для розширення контактів між людьми, поглиблення взаємодії двох країн. Українська діаспора в Казахстані є однією з найчисленніших, займаючи за чисельністю третє місце серед усіх українських спільнот світу.

Станом на 1 липня 2007 р. на території Казахстану проживає 444,7 тис. етнічних українців, що складає 2,9 % від загальної кількості

населення Казахстану [1, с. 3]. Вони розселені по всій території Казахстану, та найбільше їх – в Акмолинській області наших земляків нараховується до 60 тис., у Павлодарській – 78 тис., у Карагандинській – 95 тис., в Кустанайській – 110 тисяч [2]. Українці залишаються другою за чисельністю діаспорою Казахстану.

Слід зазначити, що сьогодні існують вагомі підстави для постановки і вивчення питання про переселення українців до Казахстану та взаємодію етнічних українців із «східною діаспорою» – збільшуються обсяги й змінюється зміст контактів і зв'язків українців; накопичується певний досвід розбудови зв'язків, достатній для аналітичних узагальнень та визначення тенденцій, й до певної міри перспектив. Проте, лише в останній період в Україні почали вивчати проблему українців Казахстану та, власне, і світового українства як явища історичного, політичного, соціального, культурного, загальнонаціонального.

Якщо оцінювати доробок суспільствознавців України у вивченні проблеми переселення українців до Казахстану, то варто констатувати, що лише в 90-х роках минулого століття було зроблено перші кроки. Почали з'являтися роботи істориків, де науковці роблять спробу обґрунтувати на основі документів мотиви переселень українців за кордон, називають основні хвилі еміграційних потоків, окреслюють їх кордони [3]. Вагомий внесок у вивченні даної проблеми внесли науковці О. Лавер, А. Попок, В. Євтух, В. Трощинський, О. Швачка, А. Польшаков [4]. З'являються публіцистичні матеріали В. Карпенка, К. Гудзик, В. Литвина [5]. Заслужують на увагу статті С. Карпенко, в яких аналізуються переважно освітні проблеми українців Казахстану. За участю Асоціації Українців Казахстану підготовлено та випущено друком книгу-альбом «Українці Казахстану».

Мета статті – висвітлити особливості перебування українців у Казахстані та задоволення їхніх культурно-освітніх потреб на сучасному етапі розвитку спільноти, показати перспективи взаємного співробітництва України та Казахстану, а також визначити пріоритетні завдання державних і громадських установ обох країн у сфері забезпечення національно-культурного відродження закордонного українства, збереження його ідентичності.

Історія української діаспори в Казахстані бере свій початок з кінця XVIII ст., коли з 1768 р., там з'явилися учасники гайдамацького руху; пізніше, після знищення Запорозької Січі (1775 р.) для захисту нових земель на землі сучасного Казахстану були вислані козаки, після відміни кріпацтва в Росії (1861 р.) та столипінської аграрної реформи, українське селянство пішло шукати нові незаймані землі. З початком освоєння Сибіру збільшується кількість українських переселенців на теренах Казахстану.

Назростання чисельності українців вплинула також урядова колонізація цих районів. Суттєво збільшилась кількість українських переселенців після відкриття Сибірської залізниці (1894 р.). Перепис 1897 року зафіксував 112 тисяч 320 українців [6, с. 13]. Питома вага українців у Казахстані зростає з 1,9 % у 1897 р. до 10,5 % у 1917 р., причому переважна їх більшість концентрувалася в Акмолинській (7,5 % – у 1897 р., 29,5 % – у 1917 р. від загальної кількості населення) та Тургайській (відповідно – 1,0 % і 21,6 %) областях [7]. З 1897 по 1926 (період між переписами населення) українські мігранти склали 35,6% всіх прибулих до Казахстану [7]. За даними перепису 1926 р. українці становили більшість населення на території протяжністю майже 2000 км від Оренбургу (колишньої столиці Казахстану) на заході до Семипалатинська на сході. У другій половині 20-х років у рамках реалізації політики коренізації влади як однієї з умов активізації участі населення в соціалістичному будівництві в районах Казахстану, де чисельно переважало українське населення, було відкрито школи з українською мовою навчання, здійснювалися заходи щодо переведення на українську мову діловодства. На початку 1930 р. в республіці на українську мову викладання переводилося 400 шкіл, готувалися до випуску підручники, стали виходити українські газети. В Октябринському районі, де абсолютно переважали українці, всі школи мали бути переведені на українську мову навчання. Однак невдовзі політика українізації в Казахстані була згорнута, школи в українських селах переведено на російську мову викладання, українські газети закрито [8].

В 30-х роках минулого століття в Казахстані створювалися нові промислові центри і значні міграційні потоки спрямовувалися саме туди. З початком суцільної колективізації на Україні розпочався процес примусового виселення з України так званих розкуркулених селян. Протягом 1930–1931 рр. у північні та східні райони СРСР, зокрема до Казахстану, було виселено майже 64 тис. українських родин [8].

Тисячі українців були депортовані до Казахстану в 30-х роках, в період масових репресій. На виконання Указу Президента України В. А. Ющенка «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Великого терору – масових політичних репресій 1937–1938 років» Службою безпеки України здійснюється ряд заходів щодо опрацювання документів про репресивну політику тоталітарного режиму колишнього СРСР та ознайомлення української громадськості з цими відомостями. Одним з найважливіших завдань є встановлення долі усіх репресованих співвітчизників, які поховані за межами України. На офіційному сайті Служби безпеки України розміщено списки 13 054 репресованих радянською владою осіб – вихідців з України, які відбували покарання на території Казахстану. Цю інформацію надано українській стороні Комітетом національної безпеки Республіки Казахстан в рамках плідного співробітництва щодо відновлення історичної правди про часи масового політичного терору. Протягом 2005–2007 років з Центрального спеціального державного архіву Комітетом національної безпеки Республіки Казахстан до Галузевого державного архіву (ГДА) Служби безпеки України надійшли відомості стосовно жертв політичних репресій – вихідців з України, які відбували покарання у Казахській РСР у 20-х – 50-х роках. Зокрема, казахська сторона надала списки стосовно 5 906 українців – в'язнів виправно-трудового табору «Степлаг» (поблизу м. Караганди). Крім того, регіональні управління КНБ РК надіслали списки на 7 148 осіб, складені за наявними у них архівними документами з відомостями про інші табори [9].

З початком Другої світової війни до Казахстану було евакуйовано багато українських заводів та тисячі фахівців, багато з яких залишилися там на постійне проживання. Впродовж 1941–1942

років з України було евакуйовано в Казахстан 52 дитячі будинки. Частину дітей було передано на патронування та всиновлення, інші були працевлаштовані в колгоспах, радгоспах, на промислових підприємствах.

Наприкінці другої світової війни тюрми й концтабори Караганди, Джекказгану поповнювалися в'язнями-українцями, переважно тими, хто звинувачувався в приналежності до ОУН-УПА. Чимало українців залишилися в Казахстані в період освоєння цілини у 1954–1960 роках [10, с. 34].

Як правило, осідали українці на нових землях групами (хуторами) й установлювали свої оселі між казахськими аулами, з одного боку, та російськими селами – з іншого. Сьогодні в Казахстані є села компактного проживання українців, де зберігаються звичаї, традиції, мовний потенціал: Олексіївка, Петрівка, Полтавка, Семиполка, Тернівка тощо. [11, с. 3].

Отже, сучасну українську діаспору в Казахстані можна умовно поділити на 4 категорії. Перша – це розкуркулені під час колективізації та вивезені у ці краї селяни, хто дожив до наших днів, та їхні нащадки. Друга – репресовані та засуджені в 30–ті рр. на різні строки «вороги народу», які відбули покарання в різних таборах ГУЛАГу і

були направлені в казахські степи на поселення. Третя категорія – це також «вороги народу», але засуджені вже під час Другої світової війни та по її закінченні, здебільшого націоналісти, вояки УПА, які або відбували покарання в КАРЛАГу (Карагандинське управління таборів) і були залишені в Казахстані, або направлені сюди з інших таборів на поселення. Четверта категорія – молодь 50–60-х рр., яку масово завозили освоювати цілині землі та будувати великі промислові та гірничодобувні гіганти [12, с. 27].

Українське населення Казахстану досить швидко урбанізувалось. Упродовж 1959–1970 років питома вага міських жителів серед українців склала 13,4%, тоді як серед росіян – 10,1%, а серед білорусів – 6%. Однією з причин можна назвати етнічну консолідацію українців.

Якщо проаналізувати динаміку чисельності українського населення в Казахстані, то бачимо, що впродовж довгого часу вона була позитивною і становила за даними переписів та оцінок: у 1897 р. – 93,4 тис., у 1910–1917 р. – 789,5 тис., у 1926 р. – 861 тис., у 1939 р. – 658,3 тис., 1959 р. – 761,4 тис., 1970 р. – 933,4 тис.

Починаючи з 90-их років чисельність українського населення постійно зменшується. Це яскраво демонструє таблиця.

Таблиця

Динаміка чисельності українського населення в Казахстані [13]

Рік	1989	1990	1992	1993	1995	1996	1999	2006*
Кількість осіб.	896240	893780	889759	875434	820871	797716	547054	444700
% від загальної кількості населення	5,4	5,4	5,3	5,2	4,9	4,8	3,7	2,9

**Межэтнический диалог: Казахстанская модель как пример мирного сосуществования и сохранения межнациональной стабильности.* – К. : – Логос. – 2007. – С. 3.

Як бачимо, лише впродовж останнього міжпереписного періоду (1989–1999 рр.) чисельність українського населення зменшилася майже на 350 тисяч чоловік, або на 37,5 % [14]. Питома вага українців скоротилася на 1,7%. Скорочення чисельності етнічних українців було викликано різними причинами, але асиміляційні процеси також мали місце. За інформацією Комітету статистики й аналізу Республіки Казахстан, у період після перепису населення 1989 р. і до кінця 1997 р. Казахстан залишило понад 120 тисяч українців, що складало приблизно 13,5 тис. осіб щорічно. У

2000 р. з Казахстану мігрувало 11,9 тисячі українців, а у 2001 р. – 13,9 тисячі [15].

Які ж причини зумовили реєміграцію?

Із здобуттям незалежності Української держави у багатьох українців діаспори з'явилося бажання повернутися на рідну землю. Під час соціологічного дослідження, проведеного в жовтні 1997 р. в Казахстані (опитано 671 респондента-українця та понад 400 вихідців з України інших національностей у містах Астана, Алмати, Кустанай, Караганда, Павлодар), було з'ясовано, що більшість опитаних у цих містах українців

(64,4 %) хотіла б переїхати в Україну. Ще 17,1 % респондентів висловили свою позицію щодо можливого переїзду словами «швидше так, ніж ні». Основними чинниками формування еміграційних настроїв української діаспори були, за даними дослідження: прагнення повернутися на рідну землю – 42 %; особисті мотиви – 26 %; етнічний дискомфорт – 17%; соціально-економічні умови – 15 %; невпевненість у майбутньому – 14 %; політична нестабільність – 2,5 % [8].

Якщо говорити про природний приріст українського населення Казахстану, то слід зазначити, що серед українського населення найвищі показники смертності і найнижчі – народжуваності. Загальний коефіцієнт народжуваності, смертності та природного приросту українців у 2004 р. становив відповідно: 10,6; 24,8; 14,2 (на 1000 населення). Для порівняння: такі ж показники по всьому населенню Казахстану становили 18, 2; 10, 1; 8, 1 [16, с. 56–58, 85, 86; 17, с. 31].

Якщо розглянути вікову структуру етнічного складу населення Казахстану, то на сьогодні серед українців 24,7 % складають особи, які мають вік 60 років і старші (всього у Казахстані налічується 10,8 % таких людей), діти до 9 років складають 8,3 %, а в цілому по країні 17,8 %, від 10 до 19 років – 12 % (по країні 20%), від 20 до 29 років – 12,1 (16 % по країні), від 30 до 39 років – 14,6 % (по країні 15,4 %), від 40 до 49 років – 14,8 % (по країні 12,7 %), 50–60 років – 13,5 % (по країні 7,3 %). [18, с. 13–16]

Останнім часом виникло багато проблем пов'язаних з національно-духовним, культурним станом співвітчизників за кордоном. Одна з них – загроза відчуження від рідної мови, звичаїв, національної самобутності. Відомий вчений О. Потебня стверджував, що будь-який народ, який прожив на території іншого більше десяти років, асимілюється й іноді важко твердо запевняти, корені якого йому більш притаманні. За браком, впродовж тривалого періоду, практично будь-яких умов для національно-культурного розвитку українська спільнота Казахстану поступово втрачала свою етнічність. Найбільш виразно це виявлялося в ставленні до мови: своєю рідною мовою назвали українську в 1926 р. 78,7 % українців Казахстану, у 1959 р. – 60,4 %, у 1970 р. – 51,5 %, у 1979 р. – 41,3 %, у 1989 р. – 36,6 %. При

цьому спостерігається характерна й для інших діаспорних спільнот закономірність: чим менша чисельність громади, тим краще зберігається в ній знання рідної мови. Так, найменша частка українців з рідною українською мовою (32,7 %) характерна для області, де проживає найбільше українців – Кустанайської, а найбільша (57,8 % та 51,8 %) – для, відповідно, Гур'ївської і Кзил-Ординської областей, в яких проживає найменша в Казахстані кількість українського населення [8].

У Казахстані, за даними перепису населення 1999 р. українську мову визнали своєю рідною 36,6 % представників української діаспори. Незважаючи на тривале перебування українців в іншоетнічному середовищі (а 27 % їх народилися вже в Казахстані), вони в цілому зберегли етнічну самобутність. Так, українською мовою володіє переважна більшість опитаних: 36 % – вільно, 24 % – досить вільно, 16 % – із певними труднощами, 15 % – можуть порозумітися і лише 8 % не володіють зовсім. У трудових колективах спілкування відбувається російською мовою, хоча й українською на роботі розмовляють 5 % респондентів. У побуті 26 % опитаних, найближче оточення яких становлять також українці, спілкуються між собою тільки українською мовою; 46 % – російською, 25 % – російською та українською. З числа українців, які зазначили, що бажали б повернутися в Україну, більшість (77 %) прагнула, щоб їх діти знали українську мову, а 61 % обстежених відмітили, що хотіли б мати можливість дати своїм дітям середню освіту в школах із українською мовою навчання [19]. Освіті відводиться одна з головних ролей у забезпеченні збереження національної ідентичності українців Казахстану.

У відповідності з Державною програмою функціонування і розвитку мов у Республіці Казахстан на 2001–2010 рр. реалізується право національних груп у вивченні рідних мов. Із 3 млн учнів республіки в 2003–2004 навчальному році українською мовою навчалось 165 учнів, у 2005–2006 навчальному році – 178 [20, с. 6].

Такі низькі показники можна пояснити тим, що самі батьки українці ігнорують українознавчі студії, бо не певні в тому, що їхні діти зможуть отримати освіту у вузах України. Для комфортного життя української діаспори в Казахстані важли-

вим є інтеграція в казахстанське суспільство, наприклад, беручи участь у місцевому громадсько-політичному житті. А це вимагає знання мови, культури, звичаїв титульної нації. У місцях компактного проживання українців питома вага носіїв казахської мови відносно невелика. Крім цього, в Казахстані статус офіційної має російська мова (у Казахстані вільно володіють казахською мовою тільки 0,6% українців [21], для порівняння: російську мову назвали рідною під час останнього перепису 63,3% українців).

Серед казахстанських українців нараховується близько 40 тисяч греко-католиків. У 90-х роках минулого століття розпочалося встановлення контактів Української греко-католицької церкви з українцями Казахстану. У 1994 році в Казахстані було зареєстровано першу греко-католицьку громаду.

У Казахстані діють понад 20 українських культурних центрів. При них функціонують недільні школи, фольклорні ансамблі, хорові колективи, бібліотеки. В Астані з 1994 року працює Український навчальний комплекс (дитячий садок, недільна школа, гімназія). З 1994 року за фінансової підтримки Казахстанського уряду видається газета «Українські новини».

У рамках святкування 190-ї річниці з дня народження Т. Шевченка в Астані відкрили інформаційно-культурний центр України імені великого поета. Між музеєм м. Форт-Шевченко і Канівським державним музеєм імені Т. Шевченка підписано угоду про співробітництво. При Посольстві України в Астані діють громадська рада та Асоціація українців Казахстану.

У 1995 році Указом Президента Казахстану створений консультативно-дорадчий орган при Президентові РК – Асамблея народів Казахстану, завданнями якої є: всесторонній розвиток національних культур, мов і традицій народів Казахстану; розширення інтеграційних зв'язків з міжнародними організаціями; формування казахстанської ідентичності шляхом консолідації етносів Казахстану; формування і розповсюдження ідей духовної єдності, укріплення і збереження дружби народів і міжнародної злагоди. Головна мета Асамблеї – зміцнення суспільної стабільності як основи справедливого вирішення національного пи-

тання. Склад АНК формує Голова Асамблеї з числа представників державних органів, національно-культурних об'єднань, а також інших осіб з врахуванням їхнього авторитету в суспільстві. На сьогодні в Асамблеї представлено 19 етнічних українців. В кожній області Казахстану існують малі Асамблеї народів Казахстану, що є консультативно-дорадчими органами при акимах (мерах).

У травні 2007 року був прийнятий Закон «Про внесення змін і доповнень в Конституцію РК», згідно з яким Асамблея отримала новий статус: з консультативно-дорадчого інституту перетворилась в конституційний орган, який забезпечує представництво різних етнічних груп країни в суспільно-політичному житті. Надавши можливість Асамблеї народів Казахстану обирати 9 депутатів Мажилісу Парламенту, держава забезпечує присутність у вищому законодавчому органі різних національностей. Депутатом Мажилісу Парламенту РК із складу АНК став українець Валерій Винниченко.

При безпосередній підтримці державних чинників Казахстану та України, в 1999 році було засновано Громадське республіканське об'єднання Асоціація «Українці Казахстану», головною метою якої є об'єднання зусиль і координація роботи із забезпечення зв'язків з державними і громадськими інститутами Казахстану і України, місцевих українських національно-культурних центрів, їхніх керівників та активу в справі відродження і всебічного розвитку української мови, культури, національних традицій і звичаїв, духовних цінностей українців Казахстану, їхньої самосвідомості, самозахисту соціально-економічних, культурних прав і свобод, підвищення ділової активності у всіх сферах економіки, розширення міжнародних зв'язків, зміцнення миру і дружби між націями і народностями. Асоціація є колективним членом УВКР – Української Всесвітньої Координаційної Ради (м. Київ), СКУ – Світового Конгресу Українців (м. Торонто). До Асоціації у 2005 році входило 12 українських громад. Найактивніші громади українців діють в Астані, Караганді, Павлограді й Семипалатинську. Ці громади працюють на відродження української національної культури, рідної мови, народних

традицій та звичаїв. При громадах працюють 25 творчих самодіяльних колективів дорослих та молоді, 8 недільних шкіл та факультативів і українське відділення в Павлодарській школі національного відродження. Українські громади проводять масові культурологічні заходи, присвячені народним та державним святкам України і Казахстану, вносять вагомий внесок у зміцнення зв'язків між народами двох братніх суверенних держав. В Казахстані видається український республіканський часопис «Українські новини», який фінансується з державного бюджету РК, транслюється радіопередача «Українська родина». Слід зазначити, що Казахстан надає державну і фінансову підтримку всім національним ЗМІ.

Українці Казахстану мають можливість навчати дітей в бюджетних групах елітних ВНЗів України, оздоровлювати дітей у всевітньовідомому «Артеці».

Указом Президента України № 875/2006 затверджена Національна концепція співробітництва з українцями, що проживають за кордоном. Згідно з Указом Президента №142/ 2006 «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» і відповідного розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2006 р. № 213-р в Республіці Казахстан буде відкритий Український культурно-інформаційний центр. Цей Центр має ефективно сприяти забезпеченню культурно-мовних, інформаційних та інших потреб українців Казахстану.

Висновки. Українсько-казахстанські гуманітарні зв'язки в цілому розвиваються позитивно. Водночас є питання, вирішення яких сприяло б розвитку української діаспори в Казахстані, підвищення її ролі в забезпеченні міжлюдських контактів та формуванні позитивного іміджу України. Серед пріоритетних завдань варто виділити наступні:

1. Розробити окрему державну програму про надання практичної підтримки українцям Казахстану, які вирішили повернутися в Україну на постійне місце проживання;

2. Надати фінансову допомогу для збереження інформаційно-культурного центру ім. Т. Шев-

ченка в Астані, який знаходиться під загрозою закриття за відсутністю коштів на утримання.

3. Надати підтримку єдиному на Азійському просторі україномовному тижневику «Українські новини», який фінансується казахстанською стороною.

4. Забезпечити можливість прийняття в Казахстані радіо і телепрограм України.

5. Направляти вчителів з України для роботи в українських недільних школах Казахстану.

6. Залучати кращі творчі колективи України до гастролей в регіони Казахстану, де компактно проживають українці.

Під час зустрічі з представниками української громади в Казахстані у березні 2008 р. Президент України В. А. Ющенко запевнив, що потреби і проблеми життя українських громад за кордоном завжди перебувають у полі уваги Глави держави, а державна підтримка у задоволенні національних, культурних і духовних потреб діаспори належить до пріоритетів української влади. Окрім того, ця тема постійно присутня у політичному діалозі з державним керівництвом Республіки Казахстан.

«Для нас дуже важливо, щоб потреби, які має українська громада в Казахстані, були внесені в порядок денний казахстанської і української влади» [22], – сказав Віктор Ющенко. Глава Української держави зазначив, що проведення Року України в Казахстані створює нові можливості для двосторонньої співпраці, в тому числі в культурній сфері. Президент України пообіцяв підтримку ідей та ініціатив, які сприятимуть зміцненню української культурної та економічної присутності в Казахстані й розвитку партнерства обох держав.

Список використаних джерел

1. *Межэтнический диалог: Казахстанская модель как пример мирного сосуществования и сохранения межнациональной стабильности.* – К. : – Логос. – 2007.

2. *Євтух В., Троцинський В'ю, Попок А., Швачка О.* Українська діаспора: соціологічні та історичні студії. – К. – 2003.

3. *Винниченко І.* Нашого цвіту по всьому світу (Українці у Росії, Молдові та Казахстані). – К., 1992; Його ж : Українці в державах колиш-

нього СРСР: Історико-географічний нарис. – Житомир, 1992; *Наулко В.* Атлас розселення українців. – К., 1992; *Заставний Ф.* Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах). – Львів, 1991.

4. *Лавер О.* Динаміка чисельності східної української діаспори в ХХ столітті та її роль в майбутньому України // <http://www.history.org.ua/Zbirnyk/12/14.pdf>; *Попок А.* Українці у Казахстані: історія та нинішнє становище // *Трибуна*. – К. – 2008. – № 7–8. – С. 34.; *Свух В., Трощинський В., Попок А., Швачка О.* Українська діаспора: соціологічні та історичні студії. – К. – 2003; *Польшаков А.* Нашого цвіту по всьому світу (Українці в Казахстані) // *Український дім*. – 2005. – Ч. 21 (021). – С. 3.

5. *Карпенко В.* Українці в Казахстані // <http://ukrlife.org/main/karp/5.htm>, *Гудзик К.* Українська паства в Казахстані // *День*. № 176, 24 вересня 1999 р.; *Литвин В.* Україно-казахстанські: історичні корені // *Голос України*. – 11 листопада 2005 р.

6. *Ярошевич А.* Малороссы по переписи 1897 г. // *Киевская старина*. – К., 1905.

7. <http://www.ualogos.kiev.ua/toprint.html?id=521>

8. http://www.uvkr.com.ua/ua/structure/ukr_gromady/Kazakhstan.html

9. http://www.ssu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=72042&cat_id=72041

10. *Попок А.* Українці у Казахстані: історія та нинішнє становище // *Трибуна*. – К. – 2000. – № 7–8.

11. *Польшаков А.* Нашого цвіту по всьому світу (Українці в Казахстані) // *Український дім*. – 2005. – Ч. 21 (021).

12. *Карпенко В.* Українці в Казахстані. – К., 2000.

13. *Зимовина Е. П.* Динамика численности и состава населения Казахстана во второй половине ХХ века. // <http://demoscope.ru/weekly/2003/0103/analit03.php>

14. <http://question.nm.ru/kazpopulation.htm>

15. *Эмиграция* из Республики Казахстан за 1991–2002 гг. // [ttp://www.iom.kz/dinamic.php?lang=rus&id=2](http://www.iom.kz/dinamic.php?lang=rus&id=2); *Бекхожаева А.* Региональные тенденции демографического развития Республики Казахстан за 1990–2002 годы // <http://demoscope.ru/weekly/2004/0183/analit03.php>

16. *Демографический* ежегодник Казахстана. Алматы, 1996.

17. *Демографический* ежегодник Казахстана. 2005. Статистический сборник. Алматы, 2005.

18. *Национальный* состав населения Республики Казахстан. – Т. 4. – Ч. 1. Население Республики Казахстан по национальностям, полу и возрасту / *Итоги переписи населения 1999 года в РК*. – Алматы, 2000.

19. *Карпенко С.* Сучасний стан шкільництва у східній діаспорі: проблеми та перспективи (на прикладі українських освітніх закладів Казахстану) <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=805>

20. *Межэтнический* диалог: Казахстанская модель как пример мирного сосуществования и сохранения межнациональной стабильности. – К. : Логос. – 2007.

21. <http://www.uvkr.com.ua/ua/visnyk/visnyk2004/february2004/shidukr.html>

22. <http://www.president.gov.ua/news/9217.html>